

ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ฉบับที่ D 41 26 ส.ค. 68		วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น รัฐปาเลสไตน์	การยอมรับรัฐปาเลสไตน์กับสมการอำนาจในตะวันออกกลาง: การวิเคราะห์ผ่านกรอบ Realism, Liberalism และ Constructivism	
ประเด็นสำคัญ	- ข้อมูลเบื้องต้นของรัฐปาเลสไตน์ - มุมมองแบบ Realism: การเมืองของอำนาจและความมั่นคง - มุมมองแบบ Liberalism: สถาบัน กฎหมาย และความร่วมมือ - มุมมองแบบ Constructivism: อัตลักษณ์และวาทกรรม - อนาคตและฉากทัศน์ความเป็นไปได้	

ประเด็นการยอมรับรัฐปาเลสไตน์เป็นหนึ่งในหัวข้อที่มีความซับซ้อนและยืดเยื้อมากที่สุดในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยใหม่ ความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลและปาเลสไตน์มีรากเหง้ามายาวนานกว่า 75 ปี โดยเริ่มต้นจากการก่อตั้งรัฐอิสราเอลในปี 1948 และการอพยพของชาวปาเลสไตน์จำนวนมากออกจากพื้นที่ดั้งเดิม กลายเป็นปัญหาผู้ลี้ภัยและข้อพิพาทด้านดินแดนที่ไม่เคยได้รับการแก้ไขอย่างถาวร

สถานะของปาเลสไตน์ในเวทีโลกมีความกำกวม กล่าวคือ ปาเลสไตน์ได้รับการยอมรับให้เป็น “รัฐผู้สังเกตการณ์ถาวร” ในองค์การสหประชาชาติ แต่ยังไม่เป็นสมาชิกเต็มรูปแบบ และมีเพียงบางประเทศเท่านั้นที่รับรองในฐานะรัฐเอกราช การยอมรับนี้ไม่ได้เป็นเพียงการประกาศเชิงสัญลักษณ์ทางการทูต หากแต่เป็นปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อสมดุลอำนาจ (Balance of Power) ในตะวันออกกลาง ซึ่งเป็นภูมิภาคที่เต็มไปด้วยการแข่งขันของมหาอำนาจ ผลประโยชน์ด้านพลังงาน และความขัดแย้งทางศาสนา-ชาติพันธุ์

ในช่วงปี 2024 เป็นต้นมา การที่หลายประเทศในยุโรป เช่น นอร์เวย์ สเปน และไอร์แลนด์ ประกาศรับรองรัฐปาเลสไตน์ ทำให้การอภิปรายในเวทีโลกกลับมาร้อนแรงอีกครั้ง การกระทำดังกล่าวไม่เพียงมีนัยทางการเมืองระหว่างประเทศ แต่ยังมีผลเชิงยุทธศาสตร์ สัญลักษณ์ และสถาบันทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อน

ปัจจุบันรัฐปาเลสไตน์ได้รับการรับรองโดยรัฐต่าง ๆ จำนวนมากกว่า 140 รัฐ จากบรรดา 193 รัฐที่เป็นสมาชิกสหประชาชาติ รวมถึงสมาชิกของกลุ่มอาหรับที่สหประชาชาติ องค์การความร่วมมืออิสลาม และสมาชิกของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Aligned Movement)

สามทฤษฎีหลักในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ Realism, Liberalism, และ Constructivism นำมาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่ออธิบายแรงจูงใจ กลยุทธ์ และผลกระทบของการยอมรับรัฐปาเลสไตน์ต่อสมการอำนาจในตะวันออกกลาง

1. มุมมองแบบ Realism: การเมืองของอำนาจและ

ความมั่นคง

ทฤษฎี Realism มองว่ารัฐคือผู้เล่นหลักในระบบระหว่างประเทศ ซึ่งดำเนินการบนพื้นฐานของการแสวงหาอำนาจและการรักษาความมั่นคงภายใต้ระบบอนาธิปไตย (Anarchy) การตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับรัฐปาเลสไตน์จึงขึ้นอยู่กับการคำนวณผลประโยชน์แห่งชาติ มากกว่าหลักการทางศีลธรรมเพียงอย่างเดียว

สมดุลอำนาจในตะวันออกกลาง

การยอมรับรัฐปาเลสไตน์อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปรับสมดุลอำนาจในภูมิภาค เช่น ประเทศในยุโรปบางประเทศต้องการสร้างแรงกดดันทางการทูตให้อิสราเอลยอมอ่อนข้อในการเจรจาสันติภาพ การกระทำดังกล่าวยังเป็นการส่งสัญญาณทางยุทธศาสตร์ต่อสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นพันธมิตรหลักของอิสราเอล ว่าไม่สามารถกำหนดทิศทางนโยบายตะวันออกกลางเพียงฝ่ายเดียว

การแข่งขันของมหาอำนาจ

- **สหรัฐอเมริกา** สนับสนุนอิสราเอลอย่างต่อเนื่อง เพราะมองว่าเป็นพันธมิตรที่มั่นคงที่สุดในตะวันออกกลาง และเป็นฐานสำคัญในการสกัดอิทธิพลของอิหร่าน รัสเซีย และจีน
- **รัสเซีย** ใช้ประเด็นปาเลสไตน์เพื่อขยายเครือข่ายในโลกอาหรับและสร้างภาพลักษณ์ของการเป็นผู้ปกป้องสิทธิของรัฐขนาดเล็ก
- **จีน** อาศัยประเด็นนี้เพื่อเสริมบทบาทในฐานะตัวกลางทางการทูตและคู่ค้าพลังงานกับกลุ่มประเทศอ่าวอาหรับ

การเมืองเชิงยับยั้ง (Deterrence Politics)

ในบางกรณี การยอมรับรัฐปาเลสไตน์เป็นกลยุทธ์ยับยั้งพฤติกรรมของอิสราเอล เช่น เพื่อป้องกันการขยายการตั้งถิ่นฐานในเวสต์แบงก์ หรือเพื่อลดแรงกดดันต่อประชากรในฉนวนกาซา

2. มุมมองแบบ Liberalism: สถาบัน กฎหมาย และความร่วมมือ

Liberalism เชื่อว่าความร่วมมือเป็นไปได้ในระบบอนาธิปไตย หากมีกฎเกณฑ์และสถาบันระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ การยอมรับรัฐปาเลสไตน์ในมุมมองนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามสร้างระเบียบโลกที่ตั้งอยู่บนกฎหมายและสิทธิมนุษยชน

บทบาทของสถาบันระหว่างประเทศ

องค์การสหประชาชาติ (UN) และองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ มีบทบาทในการกำหนดกรอบกฎหมายสำหรับสิทธิในการกำหนดตนเอง (Self-Determination) การยอมรับรัฐปาเลสไตน์โดยสมาชิก UN แม้จะไม่ครบถ้วนทั้งหมด ก็ช่วยเสริมความชอบธรรมเชิงกฎหมาย

ความร่วมมือพหุภาคี

ความพยายามอย่าง “กระบวนการสันติภาพออสโล” และการเจรจาในกรอบสหประชาชาติ สะท้อนความเชื่อว่าการเจรจายภายใต้สถาบันระหว่างประเทศมีศักยภาพในการลดความขัดแย้ง แม้ผลลัพธ์จะยังไม่บรรลุเป้าหมาย

เศรษฐกิจเพื่อสันติภาพ

แนวคิด Liberalism ยังชี้ว่าความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ เช่น การค้าชายแดนหรือโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วม อาจสร้างแรงจูงใจให้คู่ขัดแย้งลดการใช้ความรุนแรง

3. มุมมองแบบ Constructivism: อัตลักษณ์และวาทกรรม

Constructivism มองว่าพฤติกรรมของรัฐไม่ได้ถูกกำหนดเพียงผลประโยชน์เชิงวัตถุ แต่ยังมาจากอัตลักษณ์ ค่านิยม และความหมายที่ถูกสร้างขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

การเมืองเชิงสัญลักษณ์

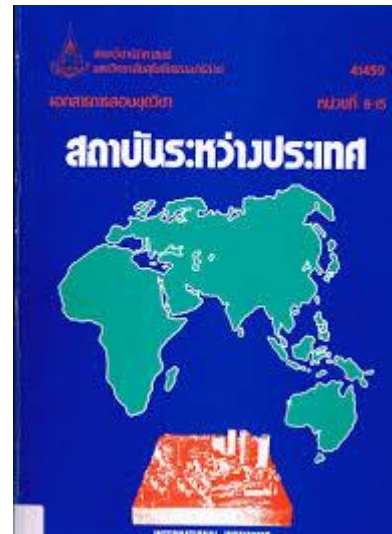
การยอมรับรัฐปาเลสไตน์เป็นการส่งสัญญาณทางคุณค่า เช่น “การยืนเคียงข้างผู้ถูกกดขี่” หรือ “การปฏิเสธการยึดครอง” แม้บางครั้งจะไม่มีผลเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในภาคสนามโดยตรง แต่ก็มีอิทธิพลต่อการสร้างความชอบธรรมและความเห็นอกเห็นใจในสังคมโลก

บทบาทของสื่อและกระแสสังคมโลก

สื่อสังคมออนไลน์ได้เปลี่ยนสมรภูมิการต่อสู้ทางการเมือง ปาเลสไตน์สามารถเผยแพร่ภาพและเรื่องราวที่สร้างความตระหนักและแรงสนับสนุนจากประชาชนในประเทศต่าง ๆ จนกดดันให้รัฐบาลต้องพิจารณาจุดยืนใหม่

การสร้างชุมชนทางการเมืองและวัฒนธรรม

ขบวนการ BDS (Boycott, Divestment, Sanctions) และเครือข่ายสนับสนุนปาเลสไตน์ในระดับโลก เป็นตัวอย่างของ “ชุมชนแห่งความหมาย” ที่หล่อหลอมอัตลักษณ์ร่วมและส่งอิทธิพลต่อท่าทีของรัฐ

การบูรณาการสามกรอบทฤษฎี

ในความเป็นจริง เหตุผลที่รัฐตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับรัฐปาเลสไตน์ มักเกิดจากการผสมผสานของแรงจูงใจทั้งสามมิติ

- Realism อธิบายการแข่งขันเชิงอำนาจและความมั่นคง
- Liberalism ชี้ให้เห็นบทบาทของสถาบันและความร่วมมือ
- Constructivism อธิบายบทบาทของอัตลักษณ์และวาทกรรม

ตัวอย่างเช่น การที่สเปนรับรองรัฐปาเลสไตน์ในปี 2024 มีทั้งเหตุผลเชิงจริยธรรม (การสนับสนุนสิทธิมนุษยชน) และการคำนวณทางการเมือง (สร้างภาพลักษณ์ในโลกอาหรับและแยกตัวจากจุดยืนของสหรัฐฯ)

อนาคตและฉากทัศน์ความเป็นไปได้

โซลูชัน 2 รัฐ (Two-State Solution) กับ 1 รัฐ (One-State Solution)

แนวคิด Two-State Solution เป็นกรอบที่ได้รับการสนับสนุนจากสหประชาชาติและมหาอำนาจตะวันตกมายาวนาน โดยตั้งอยู่บนหลักการว่าปาเลสไตน์

และอิสราเอลจะดำรงอยู่ร่วมกันในฐานะรัฐเอกราชแยกจากกันอย่างชัดเจน มีพรมแดนที่ตกลงกันได้ และมีการรับรองความมั่นคงซึ่งกันและกัน จุดแข็งของโมเดลนี้คือสามารถรักษาอัตลักษณ์ของแต่ละฝ่ายและลดแรงเสียดทานทางชาติพันธุ์-ศาสนา อย่างไรก็ดี ความท้าทายคือการกำหนดพรมแดน โดยเฉพาะในเขตเวสต์แบงก์และกรุงเยรูซาเล็มตะวันออก ซึ่งต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิ์

ในทางกลับกัน One-State Solution เสนอให้รวมดินแดนอิสราเอลและปาเลสไตน์เข้าด้วยกันเป็นรัฐเดียวที่มีสิทธิเท่าเทียมสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นชาวยิวหรือชาวอาหรับ แนวคิดนี้ตอบโจทย์เรื่องสิทธิพลเมือง แต่ก็เผชิญปัญหาความไม่ไว้วางใจเชิงประวัติศาสตร์ และความกังวลของชาวยิวต่อการสูญเสียสถานะเชิงประชากรในฐานะกลุ่มส่วนใหญ่ ผลที่ตามมาคือความขัดแย้งเรื่องอัตลักษณ์ชาติอาจไม่ได้รับการคลี่คลาย และอาจนำไปสู่ความไม่เสถียรภายใน

ความเป็นไปได้ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกเต็มรูปแบบของ UN

สถานะปัจจุบันของปาเลสไตน์ในสหประชาชาติคือ “รัฐผู้สังเกตการณ์ถาวร” (Non-Member Observer State) การก้าวสู่สมาชิกเต็มรูปแบบต้องผ่านการอนุมัติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UNSC) ซึ่งมีสมาชิกถาวร 5 ประเทศที่มีสิทธิวีโต้ ได้แก่ สหรัฐฯ, รัสเซีย, จีน, สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส อุปสรรคสำคัญคือ สหรัฐฯ ที่มีท่าทีสนับสนุนอิสราเอลอย่างชัดเจน และมักใช้สิทธิวีโต้ต่อมติที่เอื้อต่อปาเลสไตน์ แม้กระนั้น หาก

เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงยุทธศาสตร์ เช่น การปรับจุดยืนของสหรัฐฯ ภายใต้แรงกดดันจากพันธมิตรยุโรป หรือการเกิดฉันทมติในสังคมโลกต่อสิทธิของปาเลสไตน์ ก็อาจเปิดโอกาสให้การสมัครสมาชิกเต็มมีความเป็นไปได้มากขึ้น

ผลต่อเสถียรภาพภูมิภาคหากเกิดการรับรองรัฐปาเลสไตน์อย่างกว้างขวาง

การรับรองรัฐปาเลสไตน์อย่างกว้างขวางอาจส่งผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อเสถียรภาพของตะวันออกกลาง **เชิงบวก:** อาจเพิ่มแรงกดดันให้อิสราเอลกลับเข้าสู่การเจรจา และทำให้กลุ่มประเทศอาหรับเห็นว่าประเด็นปาเลสไตน์ได้รับการยอมรับในเวทีโลกมากขึ้น ซึ่งอาจเปิดช่องให้เกิดการปฏิสัมพันธ์

ระหว่างคู่ขัดแย้ง **เชิงลบ:** หากการรับรองเกิดขึ้นโดยไม่มีกรอบสันติภาพรองรับ อาจถูกมองโดยอิสราเอลว่าเป็นการคุกคามความมั่นคง กระตุ้นให้เกิดมาตรการตอบโต้รุนแรงขึ้น และเพิ่มความตึงเครียดระหว่างอิสราเอลกับกลุ่มประเทศที่สนับสนุนปาเลสไตน์

ปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้ความขัดแย้งปะทุรุนแรงอีก แม้การรับรองรัฐปาเลสไตน์จะถูกมองว่าเป็นก้าวสู่สันติภาพ แต่ก็มีปัจจัยเสี่ยงหลายประการที่อาจทำให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้น

1. การขยายการตั้งถิ่นฐานของอิสราเอลในเวสต์แบงก์ – หากยังดำเนินต่อไป จะทำลายความเป็นไปได้ของ Two-State Solution และเพิ่มความโกรธแค้นของชาวปาเลสไตน์
2. การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายใน – การขึ้นสู่อำนาจของรัฐบาลสายแข็งในอิสราเอลหรือปาเลสไตน์ อาจลดพื้นที่การเจรจาและขยายช่องว่างความไม่ไว้วางใจ
3. เหตุการณ์ความรุนแรงเฉียบพลัน – เช่น การโจมตีด้วยอาวุธหรือการปะทะที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก อาจกระตุ้นวงจรการตอบโต้ทางทหาร
4. การแทรกแซงของมหาอำนาจภายนอก – การใช้ปัญหาปาเลสไตน์เป็นเครื่องมือทางภูมิรัฐศาสตร์โดยประเทศภายนอก อาจทำให้ความขัดแย้งซับซ้อนและยืดเยื้อ
5. ปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม – การว่างงานสูง ความยากจน และการขาดโอกาสทางการศึกษาในดินแดนปาเลสไตน์ สามารถเป็นเชื้อเพลิงให้เกิดความไม่สงบภายใน

การยอมรับรัฐปาเลสไตน์ไม่ใช่เพียงการกระทำทางการทูตแบบเส้นตรง แต่เป็นกระบวนการที่สะท้อนการต่อสู้ระหว่าง อำนาจ ผลประโยชน์ สถาบัน และคุณค่า ในระบบโลก ผลกระทบต่อสมการอำนาจในตะวันออกกลางขึ้นอยู่กับทั้งปฏิกิริยาของมหาอำนาจและความสามารถของฝ่ายปาเลสไตน์ในการใช้การยอมรับนี้เป็นทุนต่อรอง

ในเชิงยุทธศาสตร์ การยอมรับอาจเพิ่มแรงกดดันทางการทูตให้อิสราเอลเข้าสู่กระบวนการเจรจา แต่ในเชิงปฏิบัติ หากปราศจากความคืบหน้าในกระบวนการสันติภาพ การยอมรับก็อาจเหลือเพียง “การเมืองเชิงสัญลักษณ์” ที่ไม่สามารถแก้ไขโครงสร้างความขัดแย้งได้

อนาคตของปัญหาปาเลสไตน์จึงขึ้นอยู่กับการประสานกันของสามมิติ ได้แก่ การคำนวณเชิงอำนาจแบบ Realism, การสร้างกลไกความร่วมมือแบบ Liberalism, และ การหล่อหลอมความเข้าใจร่วมแบบ Constructivism หากทั้งสามสามารถเดินไปด้วยกัน อาจเป็นไปได้ที่สมการอำนาจในตะวันออกกลางจะเปลี่ยนไปสู่สันติภาพที่ยั่งยืนมากขึ้น

พ.อ. หญิง มณฑิรา ยิ้มสมบูรณ์

อจ.ทก.วทบ.

อ้างอิง

1. <https://www.bbc.com/thai/articles/ckgjd34evpwo> สหราชอาณาจักรเตรียมรับรอง "ความเป็นรัฐ" ของปาเลสไตน์ เหตุใดยังมีหลายประเทศที่ไม่ยอมรับรับรอง ?
2. <https://thematter.co/quick-bite/what-is-recognition-of-the-state-of-palestine/226580> การรับรอง 'รัฐปาเลสไตน์' คืออะไร?
3. <https://www.youtube.com/watch?v=p90irS0XWLI> ออสเตรเลีย"จ่อรับรอง รัฐปาเลสไตน์ "ทูตรัสเซีย"ซัด "อิสราเอล"ลืมหูลืมตา "ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว"
4. <https://www.youtube.com/watch?v=H7dpyNisztU> ออสเตรเลีย” เตรียมรับรองรัฐ “ปาเลสไตน์” “จีน” ต่อต้านการยึด “กาซา” | TNN WORLD | 11 สิงหาคม 2025